

Univerzita Karlova v Preze
Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Vliv médií na vědomí adolescentů
The influence of media on Adolescents' knowledge

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Petr Sak, CSc.

Autor:

Iveta Kopecká

2014

Dříve než se seznámíte s obsahem předkládané bakalářské práce, bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. PhDr. Petru Sakovi, CSc. za cenné rady, které mi udílel při jejím psaní.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Vliv médií na vědomí adolescentů napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 14. 5. 2014

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá vlivem médií na mládež v kontextu povědomí o Václavu Havlovi. Teoreticky práce objasňuje, jak média tvoří infosféru, jak souvisí s kyberprostorem a virtuální realitou. Vliv médií na člověka je neodmyslitelný v současné době, kdy informace mají moc. Obecně platné je, i že sláva politiků je získána skrze média. Tato práce se zaměřuje na osobnost Václava Havla, jako politika i důležitou osobnost českých dějin. To vše souvisí s psychologií davu, kde jedinci ztrácí svou samostatnost a odpovědnost. V praktické části je výzkumem zjišťováno, jak média ovlivňují adolescenty ve smýšlení o osobnosti, jako byl právě Václav Havel.

Klíčová slova

Média, infosféra, Václav Havel, psychologie masy, dav, adolescence

Anotation

This bachelor's thesis deals influence of media on young people in context of Václav Havel. The thesis explains formation of infosphere, cyberspace and virtual reality. The influence of media on humans is inherent. The information is power. The glory of politicians is obtained through the media. This thesis focused on the personality Václav Havel (politician and an important figure in Czech history). The whole topic is related with the psychology of the crowd. People lose their autonomy and accountability in the crowd. The practical part is a research the influence of media on adolescents.

Key Words

Media, insphere, Václav Havel, psychology of the crowd, the crowd adolescence.

OBSAH

Úvod	6
1. Teoretická část.....	8
1.1 Infosféra.....	8
1.1.1 Média ve vývoji lidské civilizace	8
1.1.2 Infosféra, kyberprostor, virtuální realita	10
1.1.3 Vliv médií na člověka	11
1.1.4 Média a Politika	14
1.2 Adolescenti a volný čas	16
1.3 Václav Havel	18
1.3.1 Předci a jeho dětství.....	19
1.3.2 Léta před revolucí	20
1.3.3 Rok 1989 a sametová revoluce	21
1.3.4 Mediální osobnost	23
1.4 Psychologie masy	24
2. Praktická část	28
2.1 Metodika.....	28
2.1.1 Charakteristika dotazníku	29
2.1.2 Výzkumný vzorek	30
2.2 Vyhodnocení dotazníků.....	32
Závěr	45
Seznam použité literatury	47
Seznam grafů a tabulek.....	49
Seznam příloh.....	Chyba! Záložka není definována.

Úvod

Naše soudobá společnost se od té předešlé velmi liší a je brána jako společnost převážně informační. Nové technologie a nová média jsou velmi aktuální tématem, protože se staly v dnešní době součástí každodenního života lidí.

Na každého člověka aniž si to plně uvědomuje, mají informace veliký vliv. Prostřednictvím médií je pouští do svého soukromí, tráví s nimi volný čas. V současném světě lidé sami informace žádají a vyhledávají. Nejvíce o vlivu médií mohou mluvit slavné osobnosti, kterým nejvíce právě média napadají jejich soukromí. Ovšem to už je úděl celebrit. Celé 20. století se vědci snaží popsat účinky médií, od primitivních teorií existují také ty radikálnější, které tvrdí, že média realitu nepopisují, ale dokonce vytváří.

Média hrají významnou roli při formování člověka a hlavně je chápání. Nejvíce zkoumanou oblastí je vnímání násilí zobrazované v médiích. Také velmi záleží na tom, co divák či čtenář s přijímaným sdělením udělá.

Cílem této práce je zjistit, jak média ovlivňují současnou mládež v jejich pohledu na osobnost Václava Havla.

Teoretická část této bakalářské práce je rozdělena na tři hlavní kapitoly. Ve druhé kapitole se budu věnovat globálnímu informačnímu systému a tomu jaký v něm mají význam média z pohledu historického i virtuálního. Předposlední podkapitola se bude týkat infosféry a bude obsahovat shrnutí vlivů médií na člověka a v poslední se zaměřím krátce na politiku zobrazovanou v médiích.

Další teoretická část bude objasňovat adolescenci. Protože celý praktický výzkum bude směřován na respondenty ve věku 15 - 20 let, je důležité objasnit skutečnosti, které charakterizují toto období lidského vývoje.

Předposlední částí z teorie je pojednání o osobnosti Václava Havla a snaha o objektivní zobrazení této postavy v našich dějinách. Empirické šetření v praktické části se zaměřuje na povědomí adolescentů o Václavu Havlovi ovlivněné médii. Z mnoha zdrojů lze získat mnoho názorů na jeho postavu a vliv na českou společnost. Snažila jsem se vybrat negativní i pozitivní názory a vytvořit z nich objektivní celek, který Václava Havla bude nezaujatě zobrazovat s určitým nadhledem.

Pro tuto práci je také důležité objasnit psychologii davu. Toto odvětví psychologie se zabývá vysvětlením masového chování. Úzce s tím souvisí i média, která ovlivňují jedince, ze kterých se následně stává psychologický dav.

V praktické části bude proveden kvantitativní výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření, který nám ukáže, jak média ovlivňují smýšlení adolescentů o postavě Václava Havla. Pro tento výzkum byly stanoveny dvě základní hypotézy, které budou v této práci buď potvrzeny, nebo vyvráceny.

H1: Adolescenti považují Václava Havla za největší osobnost českých dějin.

H2: Adolescenti znají Václava Havla pouze tak, jak ho prezentují média.

1. Teoretická část

1.1 Infosféra

Infosféra je informační sféra, prostředí pro vzdělávání v informační společnosti, globální strukturovaný systém informací.¹ Autor Petr Sak označuje infosféru za fenomén planetárního rozsahu, který navazuje na atmosféru a biosféru.

1.1.1 Média ve vývoji lidské civilizace

Téměř každý člověk umí mluvit a základem všeho kolem nás je komunikace. Cílem jakékoli komunikace je tak přenos určitého obsahu – informace. Komunikaci můžeme také vyjádřit jako zpřístupnění informace a zkušeností prostřednictvím vzájemně sdíleného kódu mezi komunikujícími jedinci. Komunikace bývá také často definována jako výměna významů mezi lidmi, uskutečňující se především prostřednictvím jazyka. Mezi nástroje přírody v komunikaci patří neartikulované zvuky, pachy, mimika, postoje. Postupně došlo k sofistikovanější formě komunikace pomocí jazyka a rozvoje řeči.

Samotná lidská civilizace se zformovala nejdříve pomocí lidské řeči, až později se stala gramotnou, k čemuž došlo jen u určitých skupin. Homo sapiens je na světě již 30 000 – 50 000 let, ale první písmo je staré teprve 6 000 let.² Prvním médiem v historii, které představuje spontánní komunikaci s okolím, jsou jeskynní kresby z období počátků lidské historie. Z historického pohledu můžeme vývoj rozdělit do několika základních etap³:

¹ ABZ Slovník cizích slov. [online]. [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=infosf%E9ra

² ONG, Walter J. *Technologizace slova: mluvená a psaná řeč*. Vyd. české 1. Překlad Petr Fantys. Praha: Karolinum, 2006, s. 10.

³ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 11.

1. etapa představuje i první média v podobě kreseb, kamenů, hliněných tabulek, papyrosu a následně i papíru. Vyvíjí se řeč včetně její psané podoby.
2. etapa je zahájena vynálezem knihtisku, kdy se veškeré vědění mohlo snadno převést do knih a ukládat v knihovnách. Nadále byla rozšiřována gramotnost tak aby vědění a kultura byly přístupné každému, kdo měl zájem.
3. etapa je spojena s objevem elektřiny. S tímto vynálezem se pojí nově vzniklé technologie jako telefon, telegraf, film, rozhlas a televize.
4. etapa je ta současná. Vše je spojeno s počítači a nástupem internetu. Dochází k digitalizaci a propojování všech médií.

Pokud by byly jednotlivé etapy znázorněné na časové ose, bylo by zřejmé, že pro první etapu lidstvo potřebovalo tisíciletí na navazující inovaci médií, v druhé etapě bylo potřeba už jen století a nyní stačí pouze několik let.

O tak zvaných masových médiích (zkráceně masmédiích) lze hovořit od doby, kdy se staly tištěné noviny přístupné širokému spektru čtenářů. Začalo docházet k sociální interakci prostřednictvím sdělení v tisku. Za první masově rozšířený deník se považuje Daily Mail, který v roce 1902 překonal počet jednoho milionu výtisků.⁴

Do nedávné doby hrála významnou roli právě tištěná média, jejichž úlohu postupně převzala média elektronická. „*Celosvětově docházelo ke koncentraci médií a k jejich využívání jako nástroje celoživotní politické manipulace.*“⁵

Mysl člověka představuje v přeneseném slova smyslu do technické terminologie tzv. operační paměť. Pro člověka existuje pouze to, co je zobrazeno myslí. Každá nová technologie, když vznikne, následně vyvolá poptávku po ní. Například dříve by nikdo netoužil po televizi, když neexistovaly televizní programy. Tato schopnost technologie vytvářet vlastní poptávku je v konečném důsledku extenzí našich smyslů a těla. Užívat

⁴ Vliv masových médií: Umí vytvořit válku, prezidenta i vlastní realitu. [online]. 23. leden 2013 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/ucinky-masovych-medii-0uv-/veda.aspx?c=A130114_162701_veda_pka

⁵ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 25.

smysly, které máme je naléhavé jako dýchání. Možná proto tuto situaci člověk začal řešit zapnutým rádiem, televizí či internetem.⁶

1.1.2 Infosféra, kyberprostor, virtuální realita

Přesun od atomů k bitům je nezvratný a nelze jej zastavit.⁷ Produkce informací se neustále zvyšuje a proměňuje postupně celou lidskou civilizaci.

Infosféra fyzicky představuje jednotlivé počítače propojené do sítě. Patří sem i média, technologie a informace všech forem zavěšené na této síti. To vše tvoří fenomén planetárního rozsahu, který v návaznosti na biosféru a atmosféru se nazývá infosféra. Tím byla odstartována nová digitální éra. Rozvoj infosféry probíhá rychlým tempem ať už z pohledu kvantity či kvality. Stejně tak se v ní objevují nové pozitivní i negativní jevy. Tempo inovací a rozvoje přesto nepolevuje.⁸

Schopnost tvořit informace znamená, že člověk je také schopen vytvořit si umělou virtuální realitu. Virtuální realita je způsob zobrazení složitých informací, manipulace a interakce člověka s nimi prostřednictvím počítače. Kromě své tělesné schránky v reálném světě člověk také vstupuje svým vědomím na hranici virtuálního světa a kyberprostoru.

Kyberprostor je nehmotný svět informací, který vzniká vzájemným propojením informačních a komunikačních systémů. Je produktem spojení informačních a komunikačních technologií. Proto toto prostředí umožňuje vytvářet, uchovávat, využívat a vzájemně si vyměňovat informace. Kyberprostor znamená definovanou množinu dat odlišnou od časoprostoru. Zásadní změnou oproti minulosti je možnost být v kyberprostoru vůbec a online. Po celém světě sdílejí všichni uživatelé jeden čas, v němž mohou být v kyberprostoru aktivní. Uživatelské rozhraní představuje zlom mezi přirozeným světem a virtuální realitou. Elektronický proces má charakter decentralizující, integrující a akcelerující. V komunikaci je kladen důraz na vše najednou, na rozdíl od původní

⁶ MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Vyd. 1. Překlad Miloš Calda. Praha: Odeon, 1991, s. 73.

⁷ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s 27. (parafráze Negroponte)

⁸ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s 29.

specializace se na jednu určitou věc v určitém čase. Vnímání reality závisí na struktuře informace. Samotné médium se stává poselstvím nikoliv obsah zprávy.⁹ Médium utváří a ovládá měřítko a formu lidského sdružování a činnosti. Je běžné, že obsah jakéhokoliv média zakrývá jeho opravdový charakter.¹⁰

„Vývoj a formování člověka probíhá v dynamické rovnováze jednání, myšlení a citění a osobnostní struktury. Vnitřní svět člověka a jeho jednání reprofilují jeho osobnostní strukturu. ... Lze předpokládat vliv infosféry a navazujících jevů na všechny stránky člověka a společnosti.“¹¹

Informace se přenáší rychlostí světla. V moderní době se stávají největším světovým průmyslem. Zároveň spotřeba informací se stává nejrozšířenější spotřební funkcí. Public relations je odvětví, ve kterém jsou ročně utráceny biliony dolarů na celém světě.¹²

„V informační společnosti vznikl nový typ moci – moc mediální a informační. Kdo má informace, má moc, a kdo může určovat, jaké informace se pustí do společnosti, má další typ moci.“¹³ Přístup k informacím často umožňuje ovládat myšlení jiných lidí.

1.1.3 Vliv médií na člověka

Objevují se velmi často názory, že média mají moc hlavně určit to, o čem budou lidé přemýšlet. Média mají často moc vnutit lidskému vnímání vlastní premisy. A spíše určitým způsobem nechtějí, aby lidé vlastně sami přemýšleli. Média jsou mistři virtuální reality, kteří mají ve své moci učinit chudé bohatými, nebo naopak sebrat všem poslední zbytek naděje. Veškerá moc médií je závislá na vlastní poctivosti a na ochotě veřejnosti

⁹ MCLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura: výbor z díla*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000, s. 7.

¹⁰ MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Vyd. 1. Překlad Miloš Calda. Praha: Odeon, 1991, s. 20.

¹¹ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 31.

¹² CHOMSKY, Noam. *Media control: the spectacular achievements of propaganda*. 1st ed. New York: Seven Stories Press, c1997, s. 12.

¹³ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 103.

jejich informace brát. Přijímat je kriticky a ne je pouze konzumovat, ale i kontrolovat rozumem. A také je závislá na ochotě těch, kteří mají v rukou politickou moc.¹⁴

Typy médií lze jednoduše rozdělit na média tisková a média elektronická. Dále je třídí následující tabulka.

Tabulka 1 Jednotlivé typy dostupných prostředků masové komunikace

Média tisková	Média elektronická
Tisk (knihy, vyhlášky, noviny, časopisy, plakáty, brožury, letáky)	Rozhlas
	Televize
	Internet

Zdroj: Vlastní zpracování.

Světový teoretik a mediolog Herbert Marchall McLuhan je autorem známého rozčlenění médií na horká a chladná.

- Chladná média - podle jeho teorie lze mezi chladná média zařadit taková, které vyžadují vyšší míru participace (řeč, rozhovor, telefon, televize). Například telefon je chladné médium, protože ucho dostává jen malé množství informací. Chladná média potřebují velkou část doplnění.
- Horká média – toto médium vyžaduje nižší participace - mezi jejich představitele patří kniha, tisk, film nebo i přednáška.¹⁵ Vyznačují se vysokou naplněností daty a není třeba intenzivní účast ze strany příjemce. Podaří se jim publikum rychle vtáhnout do sebe.

¹⁴ VÁGNER, Ivan. Sborník: *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000, s. 10.

¹⁵ MCLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura: výbor z díla*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000, s. 9.

Médium jako takové se vyznačuje tím, že ho využívá komunikace jako kanál k přenosu jednotek určitého materiálu, který je označován jako informace, z jednoho místa na druhé.¹⁶ Právě médium utváří a ovládá měřítko a formu lidského sdružování a činnosti.

Díky upřednostnění chladných médií v podobě televize se dramaticky a nevratně posunul obsah i význam sdělovaných informací ve veřejné komunikaci. Vše, co se vysílá, musí být pozměněno, přeformátováno do pojmů, které nejlépe vyhovují vysílání v televizi. A stejně jako dříve knihtisk, je také televize převážně filozofií rétoriky. Stejně jako abeceda, knihtisk i televize dokáže svým prostřednictvím ovládat čas, pozornost a kognitivní návyky lidí i mládeže a ovládnout její vzdělání.¹⁷

Média slouží ke zprostředkování obsahů mezi dvěma různými subjekty. Za nejstarší médium lze považovat řeč, ale je třeba odlišit lidskou komunikaci od té mediální. Lidská komunikace verbální či neverbální se od té mediální liší dost zásadně. Lidé při komunikaci mezi sebou očekávají okamžitou zpětnou vazbu. V mediálním modelu se přesouvá zpráva z místa odesílatele do místa příjemce. Lidská komunikace nebývá nikdy jednosměrná. I když člověk mluví sám pro sebe v myslí, předstírá rozdělení na dvě osoby.¹⁸

Spisovatel a filozof Marshall McLuhan formuloval známou myšlenku, podle níž je médium určité poselství. Situaci popsat tak, že médium bez ohledu na obsah samo svým charakterem vypovídá o společnosti, v níž operuje, a o lidech, kteří si je osvojili a používají je. Jeho cílem bylo upozornit jednotlivce na to, jaká jsou jejich média, jaké mají postavení v životech lidí, jak s nimi nakládají a jak jejich existence spoluformuje vzájemné mezilidské vztahy.

Celá moc médií záleží na schopnostech hledat pravdu a na ochotě diváků ji vnímat. Tam, kde lidé poslouchají, kde se neschovávají před realitou, je síla těch, kteří hospodaří s informacemi, větší. Tam, kde lidé nenaslouchají, tam jsou média slabá. Čím jsou média

¹⁶ ONG, Walter J. *Technologizace slova: mluvená a psaná řeč*. Vyd. české 1. Překlad Petr Fantys. Praha: Karolinum, 2006, s. 195.

¹⁷ POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: Veřejná komunikace ve věku zábavy*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 154.

¹⁸ ONG, Walter J. *Technologizace slova: mluvená a psaná řeč*. Vyd. české 1. Překlad Petr Fantys. Praha: Karolinum, 2006, s. 196.

mocnější, čím více lžou a chybují, tím méně důvěry je mezi lidmi. Toto je případ, kdy média vyloženě škodí a neslouží ničemu dobrému. Média mají být ti, kteří chtějí posvítit na temné kouty i na věci, které baví a těší diváky či posluchače.¹⁹

U internetových médií například hrozí, že se lidé díky neochotě přijímat jiné názory stanou dobrovolnými vězni v bublinách souhlasného obsahu. Zkrátka díky internetovému vyhledávači, dobře nastavené čtečce nebo sociálním sítím budou mít přístup především k obsahu, se kterým souhlasí. Internet tak sice dává aktivnímu publiku obrovské možnosti, jak se dostat k prakticky libovolnému obsahu, ale zároveň usnadňuje konzumaci zábavného, povrchního a kontextu zbaveného obsahu²⁰

Podíváme-li se na společnost od jejích nejvyšších etáží, kde se soustřeďuje politická a ekonomická moc až dolů, do sfér nejintimnějších, všude lze nalézt v nějaké podobě média, která nás naprosto obklopují. Prostřednictvím médií se nám představují ti, kteří nám chtějí a mohou vládnout či nás řídit. Pomocí médií lze vytvořit důvěrnou atmosféru, v níž se dobře pracuje, povídá, odpočívá, baví s přáteli. Díky médiím lze zjistit, co si společnost obecně myslí, protože právě média zásobují občany výsledky tzv. výzkumů veřejného mínění a stále větší měrou vytvářejí a neustále dotvářejí či přetvářejí sociální prostředí.

1.1.4 Média a Politika

Média jsou považována za významnou součást samotného rozhodování v demokratické společnosti. Jsou prostředníkem mezi politickou realitou a diváky. Média se určitým způsobem vyjadřují a tím se podílí na vytvoření veřejného mínění.

Média provázela politický rozměr veřejného života od svého vzniku. Již době, kdy Gutenberg vynalezl knihtisk, se první médium podílelo na průběhu politiky a její podobě. Nejvýrazněji se to projevilo, když se politické směry a proudy začaly ustavovat jako společenské subjekty a začaly vznikat politické strany. Politické strany jsou základními

¹⁹ VÁGNER, Ivan. Sborník: *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000, s. 21.

²⁰ Vliv masových médií: Umí vytvořit válku, prezidenta i vlastní realitu. [online]. 23. leden 2013 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/ucinky-masovych-medii-0uv-/veda.aspx?c=A130114_162701_veda_pka

organizačními strukturami, jejichž prostřednictvím různé společenské skupiny prosazují své specifické zájmy. Média stojí v ohnisku pozornosti stran a jejich představitelů, protože občané - voliči si představu o činnosti stran tvoří více či méně právě prostřednictvím médií.²¹

S vystupováním v médiích souvisí také statut celebrity, či známé osobnosti. Být celebritou je velký rozdíl od toho být dobře známým člověkem. Ale postupem času se i někteří politikové začali také prosazovat jako zdroj zábavy. Příkladem jsou Spojené státy americké, kde již John F. Kennedy dovolil, aby do jeho domu vtrhl natáčecí štáb zábavního pořadu, či Richard Nixon, který se objevil v komediální show na pár sekund, která byla založena na reklamním žánru.²²

Pro politické strany a politiky je žádoucí být co nejčastěji v médiích, neboť k mediální realitě politiky má publikum snazší přístup než k podstatě politiky. Z toho důvodu se politici snaží sami sebe různými způsoby zatraktivnit – přijímají různá pozvání na mediálně populární, při nichž jsou média přítomna, vyhledávají podporu zmíněných. celebrit - populárních herců a zpěváků a v podstatě se snaží o to stát se také celebritou.

Obecně platnou záležitostí je, že sláva a moc politiků se uskutečňuje skrze média. Pokud si toto politici uvědomují, chovají se vůči médiím s určitým respektem. Zároveň média nakládají s informacemi se vši odpovědností a znalostí věci. Tak toto výše zmíněné by byl ideální stav, ovšem realita je většinou nepřehlednou mazanicí a boj o vlastní moc a zájmy.²³

Politika se v dnešní době odehrává výlučně přes média a volební kampaně. Cílem kampaní je upoutat pozornost diváků (už ne ani tak voličů). Dá se to přirovnat k ovládání davových emocí. Každý den od časných ranních hodin určují televize a informační portály, o čem dnes budou lidé diskutovat, a politici se musí přizpůsobit pořadu dne. Změny

²¹ JIRÁK, Jan. Média a politika. [online]. [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/556/MEDIA-A-POLITIKA.html/>

²² POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: Veřejná komunikace ve věku zábavy*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, s. 140.

²³ VÁGNER, Ivan. Sborník: *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000, s. 10.

v chování i myšlení lidí působících v politice jsou zřejmé. To způsobuje v průběhu času, že vlivem masmédií dojde i změně názoru lidí na politiky.²⁴

Média mají tu moc, že dokáží manipulovat veřejné mínění i historický odkaz osobností. Média jsou faktor, který ovlivňuje organizaci prostoru, v němž lidé žijí i čas, který prožívají.

1.2 Adolescenti a volný čas

Původ slovo adolescence je z latinského slova adolescere = dospívat, mohutnět. „*Je to čas, v němž člověk svobodně volí a dělá takové činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu a odpočinek, které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i tvůrčí schopnosti. Je to čas, v němž je člověk sám sebou.*“²⁵

Pro lepší představu, kam ve vývoji člověka zařadit adolescenci, bude sloužit následující tabulka. Vývoj člověka je totiž možné popsat jako sérii po sobě jdoucích stádií podle teorie vývojové psychologie.

Tabulka 2 Vývojová období člověka

Orientační věk	Název období
9 – 12	Střední školní věk (11 – 12 prepuberta)
12 – 15	Starší školní věk (12 – 15 puberta)
15 – 20	Dospívání (ADOLESCENCE)
20 – 35	Mladá dospělost

Zdroj: LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006.

²⁴ KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, ss 161.

²⁵ NĚMEC, J.: Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium, 2002, s. 17

Podle uvedené tabulky vývojových stádií dítěte je adolescence zařazena mezi starší školní věk (konkrétně pubertu) a mladou dospělost. Věk, který odpovídá tomuto období je 15 – 20 let. Obecně toto období dospívání lze vymezit jako životní úsek ohraničený na jedné straně prvními známkami pohlavního zrání a znatelnou akcelerací růstu, na druhé dovršením plné pohlavní zralosti a dokončením tělesného růstu. V tomto období si člověk urovnává vlastní hodnoty, postoje a cíle. Přechází z dětství do dospělosti a osamotní se. Adolescence je klidnější období než předcházející puberta, ale rozhodně není bezproblémové. Člověk v tomto období je na pomezí toho, že není ani dospělý ani dítětem už. Z této situace dále formují svou identitu. Sociální prostředí současné společnosti nedává adolescentům příznivé podmínky pro jejich vývoj. To se týká nejen vztahů v rodině či na pracovišti ale hlavně sdělovacích prostředků a dalších médií. Adolescenti je skupina mladých, kde mezi jednotlivci jsou značné rozdíly, které se týkají hodnocení vzdělání, sebehodnocení svých schopností i odlišné délky ekonomické závislosti na rodičích.²⁶

Adolescenti se sami rozhodují, které normy a hodnoty budou respektovat, už slepě nebo automaticky nepřijímají to, co je jim předkládáno. Dospívající se nespokojí s pouhým vymezením pravidla, zajímají se o obsah.²⁷

Každému jedinci je vlastní určitý hodnotový systém, ať už si ho uvědomuje plně či částečně. Každý má své hodnoty a cíle sestaveny do hierarchie. V průběhu života jedinec poznává nové hodnoty, některé uznává a jiné ne, některé přijímá jako motivy svého snažení. Žebříček hodnot mládeže je jednoduchý.²⁸ Na prvním místě je zdraví, které je prvotní ve všech věkových skupinách, protože zdraví je předpokladem spokojenosti a všech ostatních aktivit. Druhé místo u adolescentů zaujímá láska, často zobrazována jako osudová síla. Na třetím místě je hodnota mír a život bez válek, to ukazuje na globální rozměr hodnotového systému mládeže.

²⁶ ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 236-238 s.

²⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012.

²⁸ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 11-12.

Neměnný bývá i souboj mezi generacemi. Starší generace si stěžuje na chování mládeže a v porovnání se svým mládím v ní vidí zkaženost. Naopak mládež zase vidí starší generaci jako konzervativní, nechápající je ani novou dobu.²⁹

Adolescenti s médii tráví často velkou část svého volného času. Volný čas lze posuzovat z mnoha různých úhlů pohledu – existuje pohled ekonomický, sociologický, politický, pedagogický či historický. Všechny se ovšem prolínají a nelze je studovat odděleně. Každý si svůj osobní pohled na volný čas vytváří sám, záleží na vlastním životním stylu a cíli života. Jedna z mnoha definic volného času: „*Volný čas je možno chápat jako opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme svobodně vybrat, děláme je dobrovolně a rádi, přináší nám pocit uspokojení a uvolnění.*“³⁰

Na obrovskou moc masmédií ukazují i provedené výzkumy, které prokazují výše zmíněný fakt, že základem trávení volného času mládeže je především pasivní příjem informací z hromadných sdělovacích prostředků. To ovlivňuje životní styl mladého člověka, využívání masmédií je již neoddelitelnou součástí života i ve volném čase. Volný čas tráví člověk převážně s médii, ale i další činnosti jsou s nimi spojeny. Poznání mladé generace není možné bez reflexe vlivu médií na utváření jejich osobnosti a životního stylu.³¹

1.3 Václav Havel

Celý výzkum v praktické části této práce bude zaměřen na vliv médií na adolescenty. Ti budou testováni v konkrétní informační oblasti, která se týká osobnosti Václava Havla. Proto je důležité v teoretické části zobrazit postavu Václava Havla, takovou jaká opravdu byla, s konfrontací toho jak byla představována v médiích. Následující text se snaží o objektivní znázornění skutečností o Václavu Havlovi.

²⁹ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 17.

³⁰ PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 4.vyd. Praha: Portál, 2008, 221 s.

³¹ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 89.

Základní životopisné údaje: Václav Havel se narodil 5. 10. 1936 v Praze a zemřel 18. 12. 2011 na Hrádečku u Trutnova po dlouhých zdravotních problémech. Byl spisovatelem, dramatikem, posledním prezidentem Československa a prvním prezidentem České republiky. Svou poslední funkci opustil v roce 2003. Jeho první ženou byla Olga Šplíchalová (později Havlová), jeho druhou ženou se stala Dagmar Veškrnová (později Havlová).

Jeho literární dílo obsahuje poezii, divadelní hry, eseje, dopisy a projevy. Svoji poslední divadelní hru napsal v roce 2006 a následně ji v roce 2009 sám zrežiroval ve filmové podobě.

1.3.1 Předci a jeho dětství

Rodina Havlů byla ve 20. století považována za jednu z nejbohatších židovských rodin v Praze. Otec Václava Havla byl členem zednářské lóže, kterou také pomáhal financovat. Svobodní zednáři jsou lidé jako všichni ostatní, kteří žijí svým soukromým a profesním životem, mají rodiny, které živí, a kromě zednářství mohou mít i mnoho dalších osobních zájmů. Ve svém vystupování na veřejnosti jsou ale povinni jednat ve shodě se svým svědomím a zákony země i společnosti, v níž žijí. Dále musejí velmi respektovat hranice svědomí a svobodu přesvědčení svých bližních.

Strýc Václava Havla Miloš Havel se pro české země zasloužil hodně z pohledu kultury. Jeho bratr a zároveň otec Václava Havla vybudoval Lucernu v Praze a zmíněný strýc Miloš Havel Barrandovské filmové ateliéry. Někdy se lze setkat s označením, že Miloš Havel byl první český filmový magnát. To vše zrealizoval v meziválečném období. Zanedlouho přišla druhá světová válka, ovšem rodina Havlů díky svému dosavadnímu postavení patřila k prominentním Židům. Miloš a Václav Havel starší (dědeček) v této době spolupracovali aktivně s okupační správou, Gestapem i SD, aby udrželi v pořádku to, co vybudovali. Miloš Havel se staral o členy těchto uskupení, pořádal jim večírky a zajišťoval zábavu. Dokonce dosáhl toho, že dostal doklady na německé jméno. V průběhu války sice spolupracoval s Gestapem, přestože doufal, že nacisté válku prohrají a snažil se

zachránit, co se dalo. Po válce se mu toto jednání vymstilo a byl prohlášen za válečného zločince.³² Stal se terčem komunistického pronásledování.

Tyto fakta možná byly klíčová ve chvíli, kdy se v médiích objevila fotografie Reinharda Heydricha. Na této fotografii údajně je také malý Václav Havel, který Heydrichovi sedí na klíně. Existence této fotografie a to, co si o ní respondenti myslí, bude rozebrána v praktické části a je součástí i dotazníkové otázky. Ve skutečnosti Havlova rodina Heydricha osobně vůbec neznala podle autora knihy o Havlovi Keana³³.

1.3.2 Léta před revolucí

Václav Havel neměl svoje školní léta jednoduchá, neměl svobodnou volbu ve výběru studia. Na rodinný původ Václava Havla se přihlíželo i od začátku jeho školní docházky. Komunistická moc mu po ukončení povinné školní docházky nedovolila dále studovat, a proto se musel přihlásit na učební obor chemický laborant. Václav se nenechal ale odbýt a večerně si zároveň dostudoval gymnázium. Ze stejných důvodů nebyl přijat následně na žádnou z vysokých škol humanitního zaměření, proto se rozhodl studovat na škole technické. Ovšem České vysoké učení technické a jeho ekonomickou fakultu skončil po dvou letech studia. Později se mu nakonec podařilo vystudovat FAMU.³⁴

V roce 1956 se seznámil s Olgou Šplíchalovou, a jakkoli oba pocházeli z odlišného prostředí, brzy se velmi sblížili. Po osmileté známosti se v roce 1964 vzali, a od té doby provázela Olga Havlová svého manžela nejtěžšími životními zkouškami. Václav Havel o ní později často hovořil jako o své nepostradatelné životní opoře.³⁵

Mezníkem v životě Václava Havla se stala Charta 77, která poukazovala na rozpor mezi zákony a realitou v socialistickém Československu. Číslo 77 označovalo rok sepsání a název Charta vymyslel dramatik Pavel Kohout. Obvinění vznesená chartou byla velmi

³² AHORN, J. Svět kolem nás: Pravda o Václavu Havlovi. [online]. 18.11.2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.svetkolemna.info/novinky/domaci/395-pravda-o-vaclavu-havlovi>

³³ KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, 428 s. ISBN 80-720-7308-7.

³⁴ Václav havel. [online]. [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel.cz/index.php?sec=1&id=1>

³⁵ Václav havel. [online]. [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel.cz/index.php?sec=1&id=1>

závažná. Země zde byla představena jako monstrum, pro které neplatí žádné zákony. Charta souhlasila s tím, že odpovědnost za dodržování občanských a lidských práv spadá na politickou a státní moc, tvrdila ale také, že každý nese svůj díl odpovědnosti za obecné poměry. Charta nebyla opoziční základnou pro politiku, ale byla vytvořena jako občanská iniciativa.³⁶

1.3.3 Rok 1989 a sametová revoluce

Václav Havel nepatřil před rokem 1989 k řadovým disidentům. Vozil se v luxusním Mercedesu, obýval komfortní byt v Praze. Jeho čas přišel v listopadu 1989, kdy byl zvolen komunistickým parlamentem jednomyslně prezidentem a skládal slib, který byl symbolicky na komunistickou ústavu. Ihned od roku 1990 byly zahájeny restituce, nad kterými měl Václav Havel celkem rozhodující slovo. Povolil rozsáhlé restituce, které se týkaly majetků zabavených od 25. 2. 1948 (toto datum protože se snažil vyhnout vracení majetků sudetských Němců). Záhadou ovšem zůstává, jak se Václav Havel dostal k majetku svého strýce a děda. Majetek Miloše Havla byl znárodněn Benešovými dekrety, na které se klasické restituční předpisy nevztahují. Václav Havel ale dostal všechn majetek, o který požádal. Také za celou svou působnost v politice Václav Havel nevyjádřil své stanovisko k této problematice Benešových dekretů. Restituční opatření příjemně postihly také ostatní disidenty, kteří byli podepsáni pod Chartou 77.³⁷

Václav Havel je také znám svým „životem v pravdě“ – takto prezentoval všechny disidenty v zemích sovětského typu, kteří své nekonformní postoje a kritické výroky vyjevovali v rámci svých možností. U Havla to znamenalo také autentický život, nikoli pravdomluvnost. Stejně jako lež u něj neznamenovalo mluvit vědomě nepravdu.³⁸

³⁶ KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, s. 161.

³⁷ AHORN, J. Svět kolem nás: Pravda o Václavu Havlovi. [online]. 18.11.2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.svetkolemnas.info/novinky/domaci/395-pravda-o-vaclavu-havlovi>

³⁸ REZEK, Petr. *Filosofie a politika kýče*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, s. 53.

Ve skutečnosti revoluce a události listopadu 1989 nebyly ničím náhodným. Václav Havel nebyl zas tak úplně hlavním bojovníkem za národ, ale podle všeho předem připravené loutka. Sovětská armáda již byla rozhodnuta, že pokud dojde k nějakým nedorozuměním, tak se postaví na stranu disidentů. Už delší dobu vládla v zemi velmi protiruská atmosféra. S těmito informacemi přišel bývalý zpravodajec a diplomat Miroslav Polreich. Politika Václava Havla vykazovala velkou míru přizpůsobení a tak se mohl stát vhodnou figurkou, kterou mohli ovládat lidé v pozadí. Václav Havel nestudoval ani nedělal politiku, proto nevnímal to, co se děje kolem něj. V podstatě jezdil po světě a sbíral různá ocenění.³⁹

Havel byl také zodpovědný za to, že bývalý komunistický ministr byl jmenován federálním premiérem. To znamená, že některé důležité postavy z předrevoluční politiky zůstaly ve vysokých pozicích vlády. Po zvolení prezidentem Havel také obnovil všechny židovské společnosti včetně zednářské lóže, jejichž členy se stali skoro všichni z Charty 77. Sám prezident byl v roce 1968 zasvěcen do zednářské lóže při své návštěvě Spojených států amerických. *„Svým stupněm zasvěcení byl Havel předurčen (vyvolen) pro výkonnou politickou roli. V den své inaugurace předstoupil před veřejnost v krátkých nohavicích svých kalhot, což v nezasvěcené veřejnosti vzbudilo rozpaky, zasvěcenci v celém světě však věděli, že patří králi bosáku služebníku Židů. Krátce po svém zvolení prezidentem navštívil Izrael, kde s rabínskou čepičkou na hlavě převzal čestný doktorát. Vídeňský Kurier přinesl fotografii Havla, na níž s židovskými modlicími řemínky na hlavě, opřen o Zed' nářků, šeptá hebrejské modlitby a skládá přísahu.“*⁴⁰

Sametová revoluce vyvolala zásadní změnu vládní moci bez nutnosti vypuknutí občanské války. Výkonná moc byla vložena do rukou nových lidí. Občané byly opět jednotní a byla jim zaručena svoboda projevu a nové možnosti chování. Revoluce je ale vždy i obdobím vrtkavé nejistoty. Vyvolává velkou radost a na druhé straně neblahé předtuchy, pocity ohrožení.

³⁹ Havel byl jen poslušná loutka: Rozhovor s M. Polreichem. *Svět kolem nás* [online]. 3.10.2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://www.svetkolemnas.info/novinky/kontroverzni-realita/206-havel-byl-jen-poslusna-loutka-listopad-89-byl-pripraveny-rika-diplomat-a-rozvedcik-polreich>

⁴⁰ AHORN, J. Svět kolem nás: Pravda o Václavu Havlovi. [online]. 18.11.2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.svetkolemnas.info/novinky/domaci/395-pravda-o-vaclavu-havlovi>

1.3.4 Mediální osobnost

Václav Havel je dodnes považován za ikonu sametové revoluce a národního obrození po roce 1989. Je ikonizován někdy až přes míru.

Pouze média mají tu moc rozhodovat o tom, komu se budou věnovat a komu tak pomohou se zviditelnit – někdy negativně, někdy pozitivně. Vybírají si, jaké informace zveřejní a k jakým událostem se vyjádří. Média mají v moci politikům zajistit také služby jako je manipulace s lidmi pro získání jejich preferencí. Média umějí mobilizovat veřejné mínění celé společnosti. Na druhou stranu by média měla fungovat jako pomocník občanům, snažit se jim porozumět a pomoci při rozhodování, kde mají občané možnost volby.

Média potřebují politiku a politiky jako zdroj informací a politici potřebují média pro svou prezentaci. Jedině touto cestou se mohou občanům vrýt do podvědomí a prezentovat zde své názory. Média mají určené typy politiků, které jim přitáhnout zase o mnoho víc diváků. Je to tedy nerozlučná dvojice – média a politika.

Jedním z mýtů sametové revoluce bylo, že Havel byl přirozeným kandidátem na prezidenta. Což není úplná pravda. Ale naopak, důležité bylo, že byl oblíbený před svými posluchači. Na pódiu před nimi se cítil jako na jevišti a přijal určitou životní roli. To že byl také uvězněn v období před revolucí, vyvolalo vlnu protestů a jeho obliba ještě vzrůstala nejen v okruhu disidentů.⁴¹

Události spojené s jeho prvním prohlášením v televizi v hlavním vysílacím čase, jasně určily, jak působí fenomén moci na lidské vztahy a jak je touha po moci nad druhými zvrácená. Proces uchopení moci je nákladná záležitost, v době masmédií je privilegiem moci určovat, jak mají žít ti druzí. Stejně tak v boji měl přednost zvýšený hlas, výhrůžky a zastrahování před normální srdečnou atmosférou.⁴²

⁴¹ KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, s. 274.

⁴² KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, s. 284.

Po svém zvolení se stal Pražský hrad jeho novým jevištěm, které díky své moci začal určitým způsobem přeměňovat. Byl přesvědčen, že Hrad se musí rekonstruovat tak, aby symbolizoval novou svobodu. Nový prezident se díky tomu těšil stále větší oblibě mezi lidmi, což vyjadřovalo i uznání jeho snahy změnit podobu nejvyšší moci. Sám začal pracovat na své image a nechal sepsat svůj životopis do knižní podoby, aby ho lidé ještě lépe poznali. Tato kniha měl výborný odbyt, ale chladnou kritiku.⁴³

Ovšem výkon funkce prezidenta ho změnil postupem času, i on pochopil, „...že politika si vyžaduje kultivovanost a že prezident musí umět zacházet s přiměřenou mírou pravdy.“⁴⁴ Jeho charisma se během funkčních prezidentských období začalo postupně vytrácet. To byl problém na domácí scéně. Mezinárodně si stále zachovával prestiž a neotřesenou autoritu.

1.4 Psychologie masy

Masy či davy hrály vždy významnou úlohu v dějinách, ale nebyly nikdy tak důležité jako v současnosti. Neuvědomělá činnost davů, vstupující na místo uvědomělé činnosti jedinců, je jedním z hlavních znaků současné doby. Dnešní doba je kritická právě tím, že dochází k přetváření lidského myšlení.

Z historického pohledu uplynulo sotva něco přes století od doby, kdy hlavními faktory dění byla politika států a soupeření panovníků.

Slovo dav z psychologického hlediska má naprosto odlišný význam. Nejde jen o shromáždění jedinců bez ohledu na národnost, povolání či pohlaví. V psychologickém davu mizí city i myšlenky všech jednotek a jsou zaměřeny pouze jedním směrem. Stačí, aby určitá náhoda jedince v davu spojila, a jejich chování nabývá ihned formy, která je charakteristická pro činy davů.⁴⁵

⁴³ KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, s. 298.

⁴⁴ KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, s. 337.

⁴⁵ BON, Gustave Le, Z franc. přel. L. K. Hofman a Z. ULLRICH a Graf. úprava Michal ŠIML. *Psychologie davu*. 3. vyd. Praha: Kra, 1994

V některých případech se zdá, že zásadní převraty, které předchází změnám civilizací, jsou určovány důležitými politickými změnami, ale studium události naznačuje jiné příčiny. Je patrné, že hlavní příčinou je hluboká proměna v myšlení národů. Významné události jsou viditelnými výsledky neviditelných změn lidského citění.⁴⁶

Davy jako takové mají malou schopnost uvažovat, ale naopak mají uzpůsobení hlavně konat. Psychologie davů je jednou z aplikovaných disciplín moderní psychologie. Zkoumá se i z pohledu vlivu médií (psychologie médií). Dav se podobá proudu vody a jedinec je jeho molekula. Začne se chovat jako automat nebo robot. Začne se chovat způsobem, kterým se do té doby, než se stal příslušníkem davu, vůbec nechoval.

„Jedinec v davu je zrnko písku obklopené jinými zrnky, kterými zmítá vítr podle libosti.“⁴⁷

Dav charakterizuje nedostatek rozumových schopností, nedostatek soudnosti a přehánění citů. Dav nezná pochybnosti, nezná nejistotu. Dav je lehkověrný, sugestibilní a nesnášenlivý. Psychologie davů ukazuje, jak mají zákony a instituce malý vliv na impulsivní povahu davu. Nelze dav vést pravidly, která jsou založena na teoretické spravedlnosti. Dav musí být zlákan dojmů, které jsou vyvolány v jeho duši.

Dav má svoje vlastní zvláštní vlastnosti, které vznikají z různých příčin:

- Jedinec nabývá v davu již pouhou skutečností, že je jeho součástí, má pocit moci, která povoluje pudy, který by samotný jedinec potlačil. Dav figuruje anonymně, a proto jedinec nemá pocit zodpovědnosti.
- Další příčinou je tzv. dušení nákaza. Tato nákaza je snadno zjiitelná, ale těžko vysvětlitelná. V danu je nakažlivý každý čin i cit. Jedinec obětuje vlastní zájem ve prospěch davu, je to typická vlastnost pro dav.
- Nejdůležitější příčina je sugestibilita, jejímž následkem je zmíněná nákaza.

⁴⁶ BON, Gustave Le, Z franc. přel. L. K. Hofman a Z. ULLRICH a Graf. úprava Michal ŠIML. *Psychologie davu*. 3. vyd. Praha: Kra, 1994

⁴⁷ BON, Gustave Le, Z franc. přel. L. K. Hofman a Z. ULLRICH a Graf. úprava Michal ŠIML. *Psychologie davu*. 3. vyd. Praha: Kra, 1994

Rozumově stojí dav pod úrovní samostatného jedince. Z hlediska činů či citů může být lepší nebo horší. Je velmi časté, že dav je zločinný, ale stává se také, že může být hrdinský. Davy s sebou nesou větší část negativních vlastností, jako jsou také: impulsivnost, dráždivost, neschopnost rozumného uvažování, nedostatek soudnosti, přehánění citů apod.

Média každému člověku v současnosti denně nabízejí sdělení. Každý jedinec ví, že je nabízejí i velmi početné skupině dalších diváků, posluchačů či čtenářů. Tato nijak zvlášť objevná a zdánlivě samozřejmá skutečnost ovšem znamená, že se den za dnem dozvedí něco o tom, co se dovídají i ostatní lidé. Z toho lze docela dobře usoudit, co je pro ně přijatelné, stravitelné, ba dokonce žádoucí. Média svými obsahy nabízejí informace o tom, co je v dané společnosti běžné. Dávají příklad toho, jak se chovat v některých životních situacích, jak konverzovat, představují i určité normy chování. V tomto smyslu možná média (snad navzdory obsahům, které nabízejí) přispívají k jisté konsolidaci společnosti, k její stabilitě. Na druhou stranu působí na společnost a v podstatě vytváří psychologický dav.⁴⁸

Davy, politika, média – tři pojmy, které spolu neodmyslitelně souvisí. Systém určité propagandy funguje i v demokracii. Ovlivňuje způsob, jakým jsou jednotlivé problémy formulovány ve zprávách, ale i zábavních pořadech. „*Jde o velmi chytrou propagandu, dobře sestavenou, dovedně uspořádanou a velmi promyšlenou. Jejím cílem je změnit lidi v maximálně hloupé, nevědomé, pasivní a poslušné loutky, zatímco se jim podsouvá pocit, že se nějakým způsobem vyvíjejí směrem k vyšším formám účasti na veřejném dění.*“⁴⁹

Pro média nebývá problémem například před volbami během krátkého časového úseku (několik měsíců) udělat z kohokoliv, ideálního nebo alespoň přijatelného kandidáta. Při nižší kritické rozlišovací schopnosti průměrného diváka televize a vybalancování pozice politických stran na politické scéně je jasné, že o výsledku voleb budou rozhodovat

⁴⁸ BON, Gustave Le, Z franc. přel. L. K. Hofman a Z. ULLRICH a Graf. úprava Michal ŠIML. *Psychologie davu*. 3. vyd. Praha: Kra, 1994

⁴⁹ CHOMSKY, Noam a David BARSAMIAN. *Tajnosti, lži a demokracie: interview s Davidem Barsamianem*. V Olomouci: Votobia, 1999, s. 14.

v podstatě vždy média a především televize. Například při přímé volbě prezidenta bude rozhodující mediální obraz kandidátů.⁵⁰

⁵⁰ SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, s. 104.

2. Praktická část

Praktická část bude věnována z větší části výzkumu, v rámci kterého se budu zabývat vlivem médií na mládež a jejich vnímání postavy Václava Havla. Touto prací bych ráda poukázala na to, jak média dokáží ovlivnit myšlení a vnímání mladých lidí v naší společnosti. Vhled do vědomí mladé generace prostřednictvím hodnoty historické osobnosti umožňuje využít tyto znalosti následně k výchovnému působení na mládež.

2.1 Metodika

Metodika představuje konkrétně stanovený způsob řízení určitého problému. Metodou se rozumí konkrétní promyšlení, objektivně správný způsob, který umožňuje nalezení či objasnění vědeckých poznatků. V dané problematice bylo provedeno empirické šetření, které má vždy za úkol ověřit pravdivost domněnek a hypotéz. Toto šetření bylo rozděleno do několika etap.

1. Příprava zahrnovala definování cíle, nastudování literární pramenů, zobrazení objektivních skutečností a stanovení objektu výzkumu. Hlavním cílem této práce je tedy zjistit, jak média ovlivňují současnou mládež v jejich pohledu na osobnost Václava Havla.
2. Po vymezení cíle práce jsem si stanovila pracovní hypotézy. V kvantitativním výzkumu hypotéza znamená výrok o dosud neprokázaném vztahu proměnných.⁵¹ Je to tedy taková vědecky přijatelná domněnka, která slouží jako pomocný důkazní prostředek či představa o řešeném problému. Každou ze stanovených hypotéz je třeba verifikovat. Buď mohou být vyvráceny, nebo potvrzeny, případně upřesněny. Na základě studia příslušné literatury a vlastních znalostí byly stanoveny následující hypotézy.

H1: Adolescenti považují Václava Havla za největší osobnost českých dějin.

H2: Adolescenti znají Václava Havla pouze tak, jak ho prezentují média.

⁵¹ Výzkumné otázky a hypotézy. [online]. [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/vyzkumne-otazky-hypotezy>

3. Dotazník je výzkumný instrument. Samotné dotazníkové šetření je příslušná technika sběru dat. Jedná se o formu kvantitativního výzkumu. Cílem dotazníku je zmapování názorů a povědomí adolescentů o vybrané osobnosti. Výhodou je jednoduchá zpracovatelnost výsledků. Hlavní nevýhodou je možná ovlivnitelnost odpovědí v bezprostředních situacích při vyplňování dotazníků. Otázky byly stanoveny tak, aby z jejich výsledků šly verifikovat stanovené hypotézy. Výsledky budou manuálně přepsány do počítače, aby byly zpracovány a analyzovány pro verifikaci vyslovených hypotéz.

2.1.1 Charakteristika dotazníku

Dotazníkový formulář je přílohou A této práce. Je rozdělen na dvě části. První část se bezprostředně týká Václava Havla, jedná se o otázky číslo 1 až číslo 10. Druhá část jsou standardní otázky týkající se základních demografických údajů, jako je pohlaví, věk a velikost města, kde respondent bydlí. Jsou obsažené po čísly otázek 11 až 13. Celkový počet otázek je tedy 13.

Dotazník má jasnou a stručnou formu, aby byly zjištěny nezbytné údaje. Jazyk i formulace otázek je vhodně uzpůsobena dotazovaným.

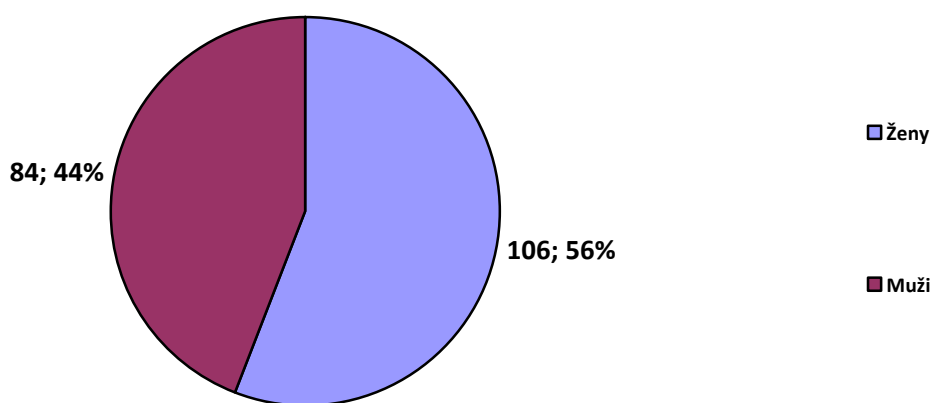
V dotazníku se hojně vyskytují otevřené otázky, které umožňují respondentovi slovní ohodnocení. Tyto otázky dávají respondentovi velkou volnost odpovědí. Pokud zjišťujeme vliv médií na určitou osobnost, je třeba znát konkrétní názor respondenta, ale ten se jen těžko připravuje do možné volby odpovědí. Dotazník obsahuje také uzavřené otázky, které mají možnost výběru z vypsanych variant. Jedná se konkrétně o polouzavřené otázky, která nabízejí nejprve alternativní odpovědi, které jsou doplněny otevřenou otázkou. Pouze čtyři otázky jsou konstruované jako čistě uzavřené s možností výběru pouze jedné odpovědi. Další uzavřené otázky dávají respondentovi možnost vybrat z vypsanych možností i více odpovědí, které se shodují s jeho smýšlením. Také bude použita škálovací otázka podle numerické posuzovací škály – hodnocení jako známky ve škole 1 – 5.

Jednotlivé otázky jsou zpracovány do přehledných tabulek či grafů a slovně okomentovány.

2.1.2 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem jsou adolescenti ve věku 16 – 19 let z deseti různých pražských středních škol. Dotazník byl rozdán dívkám i chlapcům v období školního roku 2013/2014. Celkem bylo rozdáno 200 dotazníků, jejich návratnost byla 100 %. Ovšem 10 dotazníků bylo nevyhodnotitelných z hlediska nekvalitního vypracování. Bude se tedy pracovat s výzkumným vzorkem 190 adolescentů.

Graf 1 Struktura respondentů podle pohlaví

Zdroj: Vlastní úprava.

Rozdělení respondentů podle pohlaví neukazuje na výraznější rozdíl mezi počtem mužů a žen. Mezi dotázanými bylo 56 % žen a 44 % mužů.

Následující tabulka představuje rozdělení respondentů podle jejich věku. Na první pohled je zřejmé, že nejvíce odpovídali mladí lidé ve věku 18-ti let. Ti tvoří 63 % z celkového počtu tázaných. 25 % respondentů je věku 19-ti let a 13 % respondentů tvoří lidé ve věku 17-ti let. Všichni jsou studenti středních škol v Praze.

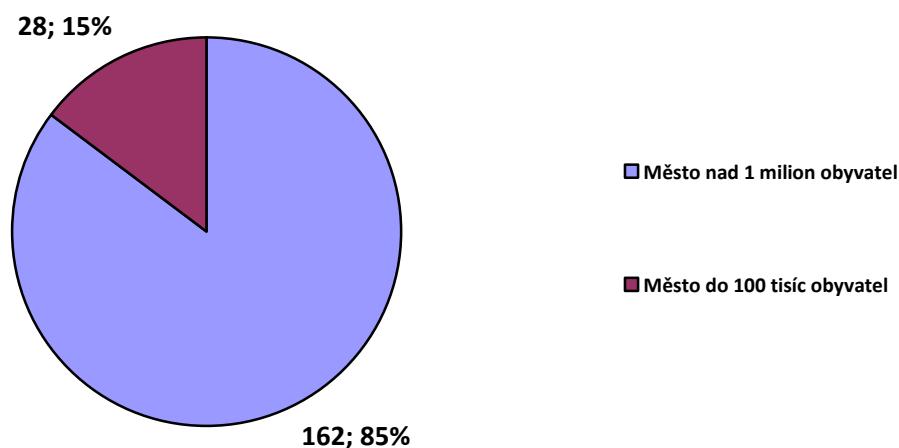
Tabulka 3 Rozdělení respondentů podle věku

Věk	Muži		Ženy		Celkem
	Absolutní p.	Relativní p.	Absolutní p.	Relativní p.	
17	10	45 %	12	55 %	22
18	39	33 %	81	67 %	120
19	35	73 %	13	27 %	48

Zdroj: Vlastní úprava.

Tabulka rozděluje respondenty přesně podle dosaženého věku a podrobně člení na ženy a muže. Obsahuje absolutní i relativní počet u jednotlivých skupin.

Graf 2 Struktura respondentů podle bydliště

Zdroj: Vlastní úprava.

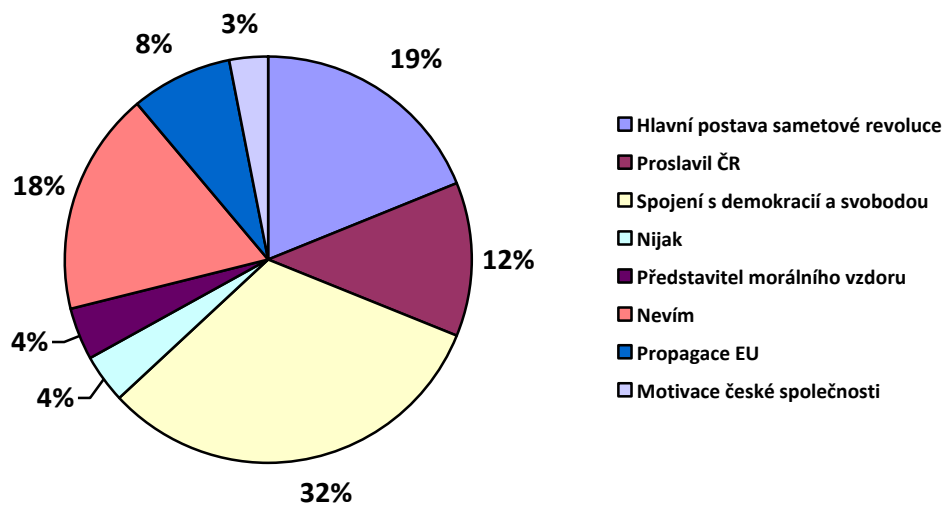
Převážnou většinu 85 % respondentů tvoří lidé žijící v Praze, kteří zaškrtnuli odpověď, že jejich město má nad jeden milion obyvatel. Druhou část tvoří menšina 15 %, to jsou mladí lidé, kteří bydlí mimo Prahu v městech do 100 tisíc obyvatel. Vzhledem k tomu, že ve výzkumném vzorku jsou zahrnuti studenti středních škol pouze v Praze, je tento výsledek odpovídající.

2.2 Vyhodnocení dotazníků

Otázka číslo 1: Jakým způsobem pozitivně ovlivnil Václav Havel vývoj české společnosti?

Přesto, že tato otázka byla konstruována jako otevřená, došlo k výrazné shodě v názorech mezi dotázanými, jak znázorňují následující graf. To samé platí pro výsledky otázka číslo 2.

Graf 3 Pozitivní vliv Václava Havla na českou společnost

Zdroj: Vlastní výzkum.

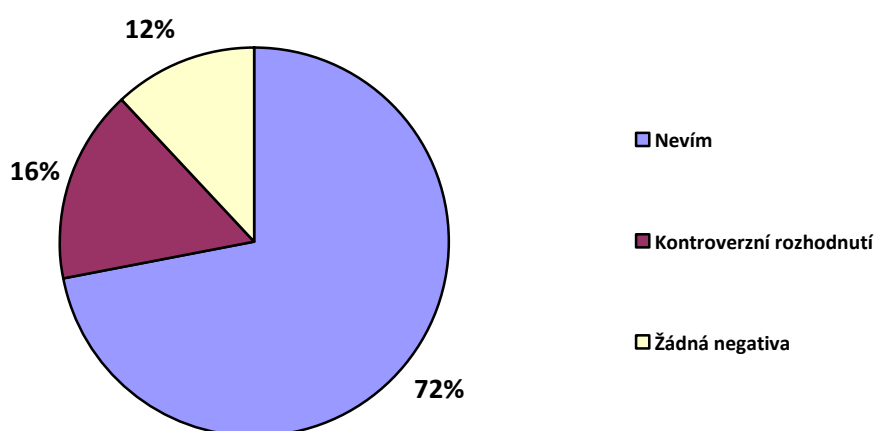
Mladí lidé spatřují pozitivní vliv Václava Havla na českou společnost převážně ve spojení se sametovou revolucí, pádem komunismu a nástupem demokracie – 32 % respondentů pozitivní vliv jeho osoby přisuzuje právě demokracii a svobodě, dalších 19 % ho přisuzuje tomu, že byl hlavní postavou sametové revoluce v roce 1989. Ve výsledcích je ovšem i překvapí výsledek spojený s velmi často opovědí „Nevím.“, takto odpovídalo 18 % dotázaných. To co tito lidé spatřují jako důležité je také důsledkem toho, co obsahují osnovy předmětů, které ve školách absolvují. Nikdo z nich rok 1989 nezažil a vše znají jen zprostředkovaně z vyprávění.

Další častou odpovědí bylo, že pozitivní vliv Václava Havla se projevil propagací a schvalováním Evropské unie a také proslavení České republiky na mezinárodní úrovni.

Další méně časté odpovědi byly například to, že Václava Havla někteří považují za představitele morálního vzoru i za člověka, co motivoval a stále určitým způsobem motivuje českou společnost.

Otázka číslo 2: Jakým způsobem negativně ovlivnil Václav Havel vývoj české společnosti? Tato další otevřená otázka byla sestavena jako protipól předcházející otázky číslo 1.

Graf 4 Negativní vliv Václava Havla na českou společnost

Zdroj: Vlastní výzkum.

Výsledky, které ukázaly odpovědi na tuto otázku, jsou velmi zajímavé. V podstatě se všichni dotázaní přiklonili jen ke třem různým názorům, přestože byla otázka sestavena jako otevřená s volnou odpovědí. Celkem 72 % respondentů neví, jak negativně by Václav Havel mohl zapůsobit na českou společnost. Je pravděpodobné, že všude kolem adolescentů jsou vyzdvihována pozitiva Havla, ale už není upozorňováno na nějakou chybu v rámci jeho působení. Stejně tak působí i média, která ve valné většině případů prezentují Václava Havla jen v pozitivním světle. K této skupině dotázaných lze také přiřadit ty, kteří si myslí, že Havel nepřinesl žádná negativa české společnosti – takto odpovídalo celkem 12 % respondentů ze všech dotázaných.

Zbýlých 16 % upozornilo na to, že negativní vliv měla hlavně Havlova kontroverzní rozhodnutí. V konkrétních odpovědích převažovalo vyhlášení amnestie a dále podíl na uzavření podniků souvisejících se zbrojním průmyslem.

Každý má svoji subjektivní představu o pozitivních či negativních vlivech našeho bývalého prezidenta na českou společnost, ale východisko je vždy ve znalostech a informacích, se kterými se dotázaný někdy setkal. V dnešní době, kdy média útočí na každého člověka, často mladí přejímají názory druhých, které jim byly odprezentovány v médiích.

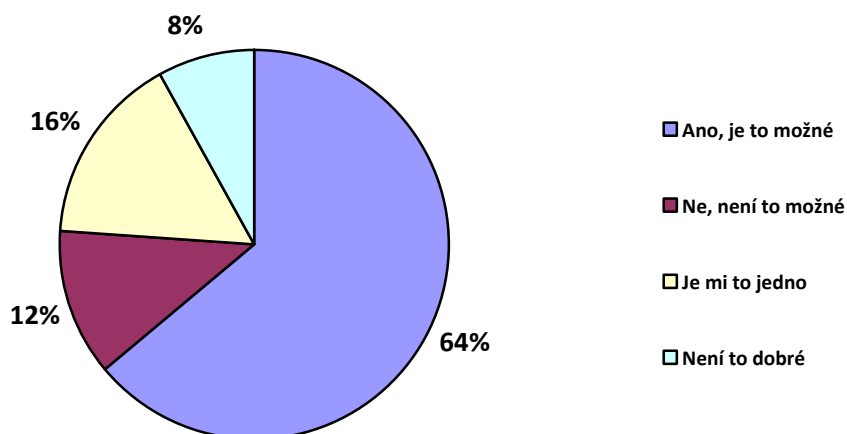
Otázka číslo 3: Co si myslíte o tom, že by mohla existovat fotografie Václava Havla jako dítěte, kde sedí na klíně Reinharda Heydricha?

(+ přidat z dotazníku přiložené foto)

Tato fotografie se objevila v médiích, aby Havla svým způsobem „pošpinila“. Podle Keana⁵² se rodina Havlova s Heydrichem neznala osobně. Oficiální vyjádření někoho z Havlových neexistuje. Tato otázka je tedy směřována na subjektivní názor jednotlivých respondentů, jak moc se nechají ovlivnit médii, které tuto fotografii zveřejnily.

⁵² KEANE, John. Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, 428 s. ISBN 80-720-7308-7.

Graf 5 Názor na fotografie s Reinhardem Heydrichem

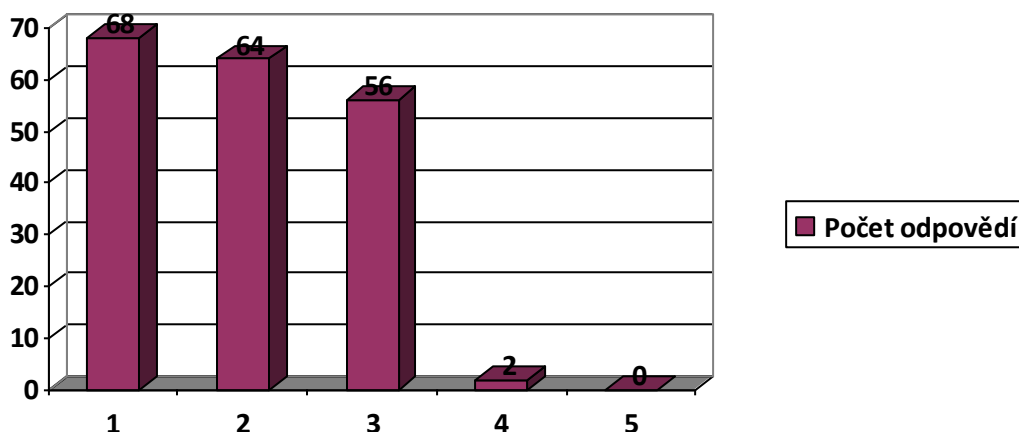
Zdroj: Vlastní výzkum.

Charakter volné otázky opět ukázal, že dotázaní se přiklání ve svých odpovědích ke čtyřem základním odpovědím. Pouze 12 % respondentů je přesvědčeno, že tato fotografie není pravdivá a že není možné, že na ní je zobrazen Václav Havel v dětském věku. Naopak 64 % je přesvědčeno o tom, že tyto fotografie jsou pravdivé. Ovšem velká část odpovědí měla dovětek ve smyslu, že v této době byl Václav Havel zatím dítě bez vlastního názoru. Mimo to bylo také zmiňováno, že tato minulost nijak nesouvisí se současností vzhledem k jeho tehdejšímu případnému věku.

16 % odpovědí se vyjádřilo neurčitě s tím, že je to nezajímá. Zbýlých 8 % si myslí, že fotografie jsou pravdivé a zároveň, že to není nic dobrého ani pro současnost.

Otázka číslo 4: Jakou známku dáte Václavu Havlovi za jeho působení ve funkci prezidenta? A proč byste tuto známku dal/a? Známkujte jako ve škole od 1 do 5.

Graf 6 Zámka za fungování ve funkci prezidenta

Zdroj: Vlastní výzkum.

Respondenti měli oznámkovat působení Václava Havla ve funkci prezidenta známkou od 1 do 5 jako ve škole. Všichni odpovídaly v rozmezí známek 1 – 4. Zámku 4 zvolili pouze 2 respondenti, zbytek se pohyboval na škále 1 – 3. Celkem 36 % dotázaných by dalo Havlovi známku 1, 34 % by mu dalo známku 2 a 29 % by mu dalo známku 3. Díky těmto výsledkům si vysloužil Václav Havel průměrnou známku o hodnotě 1,96.

Výpočet celkové průměrné známky:

$$(1 \times 68 + 2 \times 64 + 3 \times 56 + 4 \times 2) / 190 = 1,96$$

Ne všichni dotázaní využili možnost slovního komentáře k příslušné známce. Pouze 60 % z nich objasnilo, proč dávají Havlovi příslušnou známku. Nejfrekventovanější názory představují tyto:

„Z těch lidí, kteří byli v politice, byl nejrozumnější.“

„Myslím, že byl nejlepší český prezident.“

„Žádný člověk není bez chyby. Václav Havel nebyl bez chyb, ale já osobně si myslím, že cokoliv co udělal, bylo z nějakého důvodu.“

„Je pro mě jediný prezident, který se staral hlavně o národ a ne sám o sebe.“

Otázka číslo 5: Zakroužkujte výroky, se kterými souhlasíte. (Respondenti mohli zakroužkovat i více výroků, se kterými souhlasí.)

Tabulka 4 Souhlasy s uvedenými výroky

Výrok	Absolutní počet
V. H. je nejmorálnější osobnost v moderních českých dějinách.	35
V. H. je nejznámější Čech v zahraničí. Jeho zásluhou si nás v zahraničí váží.	95
V. H. přinesl Čechům svobodu a demokracii.	105
V. H. byl mimořádně nemorální člověk (když umírala jeho manželka Olga, rozvíjel vztah s milenkou).	5
V. H. je jeden z největších umělců 20. století.	21
V. H. je odpovědný za rozkradení a vytunelování národního majetku.	6

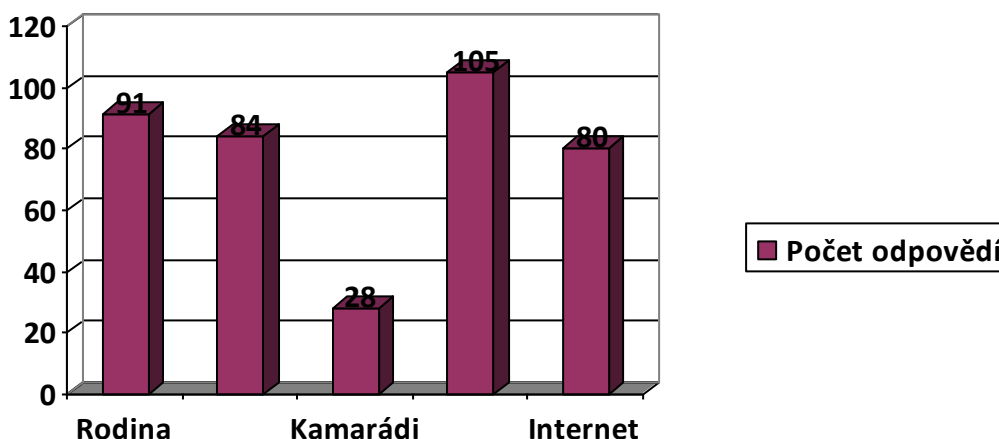
Zdroj: Vlastní výzkum.

Největší počet respondentů souhlasil s výrokiem, že Václav Havel přinesl Čechům svobodu a demokracii. To souvisí také s otázkou číslo 1, kdy toto 32 % dotázaných považuje za největší pozitivum pro českou společnost, které ji přinesl Havel.

Druhou nejčastější odpovědí byl výrok, že Václav Havel je nejznámější Čech v zahraničí. Jeho zásluhou si nás v zahraničí váží. Ve skutečnosti Havel opravdu vedl kvalitní mezinárodní politiku a velmi efektivně reprezentoval Českou republiku. Další pozitivně laděné výroky – Václav Havel je nejmorálnější osobnost v moderních českých dějinách a Václav Havel je jeden z největších umělců 20. století – získaly více souhlasných odpovědí než negativně laděné výroky. Negativní výroky byly ve výčtu pouze dva – Václav Havel byl mimořádně nemorální člověk a Václav Havel je odpovědný za rozkradení a vytunelování národního majetku. Tyto výroky získaly ve výzkumu pouze minimum souhlasných odpovědí (celkem 11).

Otázka číslo 6: U předchozích výroků, se kterými souhlasíte, připište, kde jste se ony informace převážně dozvěděli. (Respondenti měli možnost vybrat více možností.)

Graf 7 Nejčastější zdroj informací

Zdroj: Vlastní výzkum.

Překvapivě výzkum přinesl celkem vyrovnané výsledky, pro všechny vyjmenované zdroje kromě získávání informací od kamarádů. Je zřejmé, že respondenti neočekávají od svých respondentů větší znalosti, než mají oni sami. Nejvíce hlasů získala televize a rozhlas, což je pochopitelné v dnešním mediálním světě. Dalším důležitým zdrojem znalostí je pro adolescenty rodina a škola. U svých rodičů mohou získat bližší informace přímo z té doby, protože rodiče zažili sametovou revoluci a přímo jim zasáhla určitým způsobem do životů. Škola má za úkol vzdělávat své žáky a do osnov předmětů musí být zahrnována i historie týkající se politiky v naší zemi. Mladí lidé by měli dobře znát i tuto nedávnou historii, která je velice důležitá pro to, aby si na věc vytvořili svůj vlastní názor.

Mezi rodinou a školou je také důležitý Internet jako podstatný zdroj informací. Respondenti mají možnost si na Internetu najít jakékoliv informace, které je zajímají. Většina dotázaných zároveň zaškrtovala několik políček najednou, to znamená, že svoje znalosti mají z více zdrojů, které mají k dispozici.

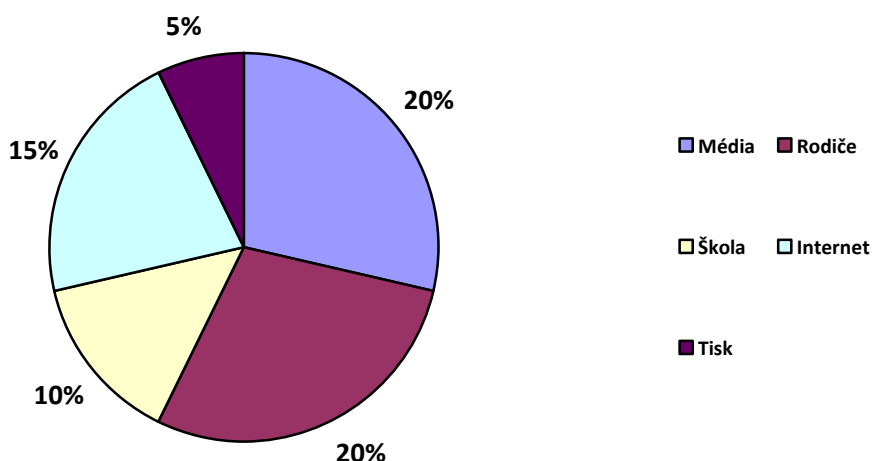
Otázka číslo 7: Které z níže uvedených vět/citátů jsou výroky Václava Havla? Pokud jste větu zakroužkovali, vyjádřete se, kde jste se to dozvěděli.

Všechny uvedené výroky jsou opravdu spojené s osobností Václava Havla, v rámci výzkumu bude i podotknuto, kde opravdu je původ výroku, je-li znám.

a) „Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí.“

Autorem této věty je opravdu bývalý český prezident Václav Havel, který ji pronesl v době sametové revoluce proti komunistickému režimu v Československu. Celkem 79 % dotázaných zakroužkovalo tento výrok, že ho znají. Následně doplňovali, kde se o tomto výroku dozvěděli.

Graf 8 Kde se respondenti o výroku dozvěděli

Zdroj: Vlastní výzkum.

Tento výrok, který opravdu náleží Václavu Havlovi, se mladí lidé dozvěděli převážně z médií či od rodičů (po 20 % respondentů). Dalším důležitým zdrojem je Internet a škola, nejmenší zastoupení ve výčtu měl tisk.

b) „Humanitární bombardování.“

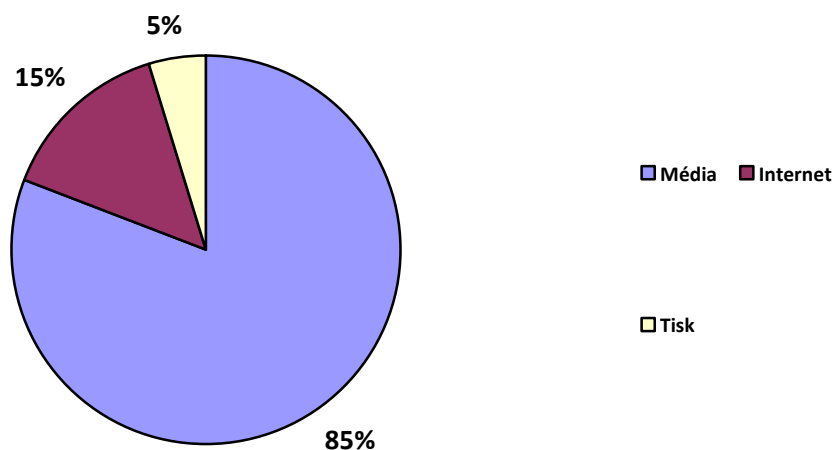
Tento výrok je prisuzován oficiálně Havlovi. Pojem byl používán pro vojenské intervence, které byly zdůvodňovány humanitárními důvody. Je zde patrná ironie výroku. Bylo použito při bombardování Jugoslávie zeměmi Severoatlantické aliance NATO v roce

1999 v průběhu války v Kosovu. NATO tím mělo chránit obyvatele Kosova. Václav Havel se k výroku nehlásil, ovšem pro agenturu Reuters vydal prohlášení, které vyšlo ve francouzském jazyce, ale v překladu nepoužil toto přesné slovní spojení. Lidé si opět pod vlivem médií vzali za své, to co se jim nejlépe hodilo. Obvinili prezidenta z používání tohoto pojmu a morálky prezidentského statutu. Povědomí o tomto výroku zkoumá právě tato otázka.

Výzkum prokázal, že tento výrok a jeho spojitost s Václavem Havlem, vnímají pouze 4 % z dotázaných, což je minimální počet.

Slovní spojení humanitární bombardování pronikla do médií, kde je často používána jako označení pro vojenské operace, jejichž oficiálně uváděným cílem je ochrana lidských práv

Graf 9 Kde se respondenti o výroku dozvěděli

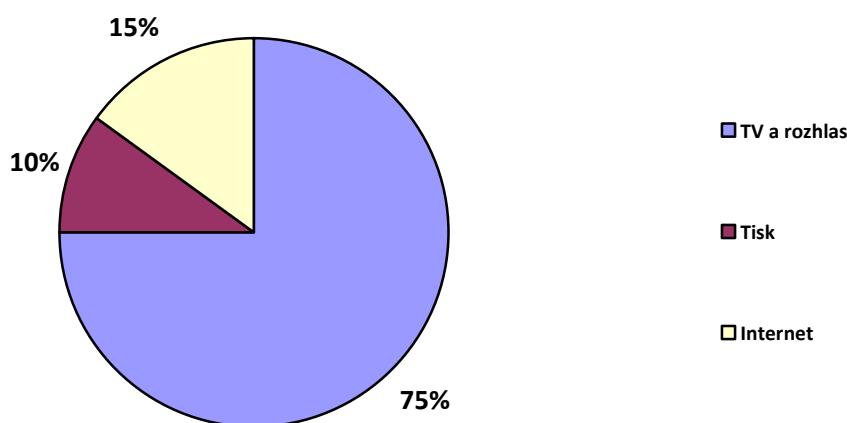
Zdroj: Vlastní výzkum.

Z malého počtu respondentů, kteří tento výrok znají, se s ním 85 % setkalo v médiích. Zbytek dotázaných se s výrokiem setkal na Internetu nebo z tisku.

- c) „Myslím, že by se sem nikdo z odsunutých neměl vracet, ale myslím si, že jsme povinni se Němcům, kteří byli odsunuti po druhé světové válce, omluvit.“

Havel jako umělec a dramatik uměl velice dobře pracovat se slovy a jeho projevy jsou známy po celém světě. Ovšem je těžké převzít odpovědnost za každé své slovo. Média neváhala a jeho proslovy si vykládala, tak jak se jim to hodilo. Tento výrok znalo 25 % respondentů. Vzhledem k faktům v teoretické části je zřejmé, že Václav Havel je s tímto výrokiem spojen.

Graf 10 Kde se respondenti o výroku dozvěděli

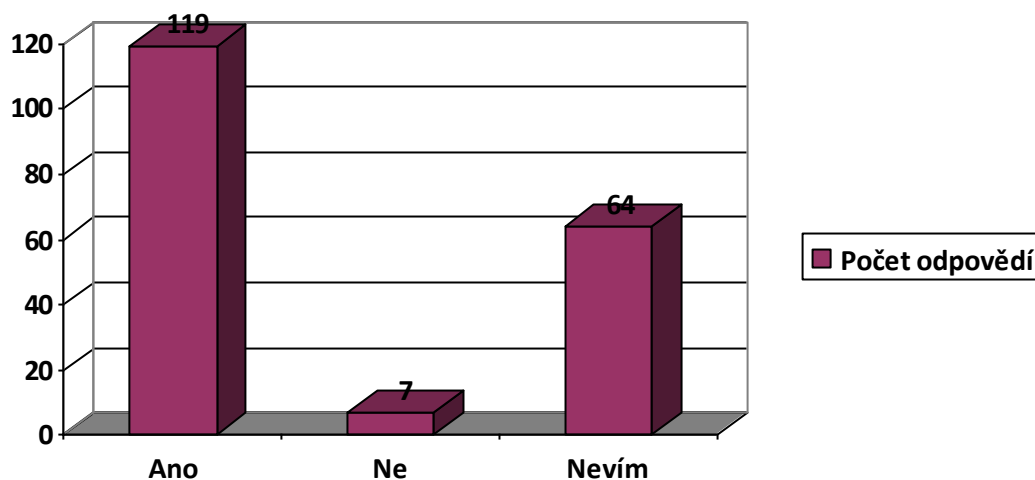
Zdroj: Vlastní výzkum.

Nejvíce dotázaných se s výrokiem setkala v médiích (televize a rozhlas) – 75 %. Ostatní mají výrok z Internetu – 15 % a z tisku – 10 %.

Otázka číslo 8: Byl Václav Havel pro vstup Československa do NATO?

NATO je Severoatlantická aliance, která představuje mezinárodní vojenský pakt založený v roce 1949. Česká republika se stala členem NATO v roce 1999 bez vyjádření se občanů v referendu za vlády Václava Havla. To vše přesto, že Havel ve svých proslovech sliboval, že se Česká republika po zrušení Varšavské smlouvy nebude připojovat k žádným vojenským paktům. Z oficiálních dokumentů je tedy patrné, že Havel byl jednoznačně pro vstup do NATO. Jak to vnímají dotázaní adolescenti prokázal tento výzkum.

Graf 11 Byl Václav Havel pro vstup do NATO

Zdroj: Vlastní výzkum.

Nadpoloviční většina 63 % dotázaných ví, že Václav Havel prosazoval vstup Československa do NATO. 4 % tvrdí, že pro vstup nebyl. A překvapivě velké procento 33 % respondentů neví. Přitom šlo o velké rozhodnutí, které se týkalo celé republiky.

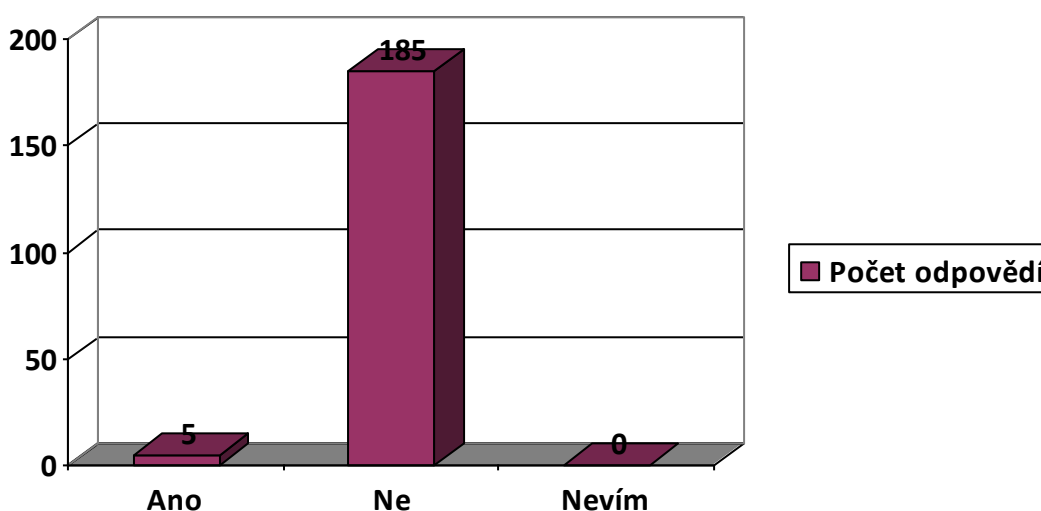
Pro deník The New York Times napsal Havel článek, který jasně zobrazuje jeho názor a přístup k NATO. „Proč vlastně evropské postkomunistické země usilují o členství v NATO? Budu mluvit za svou zemi. Řekl bych, že tu hrají roli tři hlavní důvody. Za prvé: České země leží v samém centru Evropy, jsou tradiční křižovatkou různých evropských duchovních proudů i geopolitických zájmů a jejich tisíciletá historie ukazuje, že není většího evropského konfliktu či konfrontace, které by se jim vyhnuly. Mnohé války u nás začínaly či končily, evropské dějiny se právě u nás nejednou zauzlovaly i rozuzlovaly. Už sama tato zkušenost nás učí, že se nemůžeme starat jen sami o sebe, ale že se musíme ve vlastním zájmu zajímat o dění celoevropské, které se nás, ať chceme či nechceme, vždycky dotýká víc, než mnoha jiných zemí. Proto svou spoluodpovědnost za Evropu pociťujeme obzvlášť naléhavě. Naše snaha začlenit se do Aliance není tedy jen snahou mít mezinárodní bezpečnostní záruky, ale vyrůstá i z vůle přebírat spoluodpovědnost za obecný stav na našem kontinentě. Nechceme prostě jen brát a sami nic nedávat. Naopak: chceme se aktivně podílet na obraně evropského míru a demokracie. Příliš často jsme na vlastní

*kůži poznali, kam až vede v politice lhostejnost k osudu druhých, než abychom byli náchylní jí sami podléhat.*⁵³ Tento úryvek i jasně ukazuje, jak byl schopný spisovatel a uměl zacházet se slovy.

Otázka číslo 9: Požadoval Václav Havel rozpuštění NATO?

Tato otázka navazuje na otázku předchozí. Všichni respondenti, kteří odpověděli na předchozí otázku „ano“ odpovídali „ne“ na tuto otázku.

Graf 12 Požadoval Václav Havel rozpuštění NATO

Zdroj: Vlastní výzkum.

Celkem 97 % respondentů si myslí, že Václav Havel nepožadoval rozpuštění NATO. Vzhledem ke zmíněnému článku je pravda, že Havel naopak se s NATO ztotožnil.

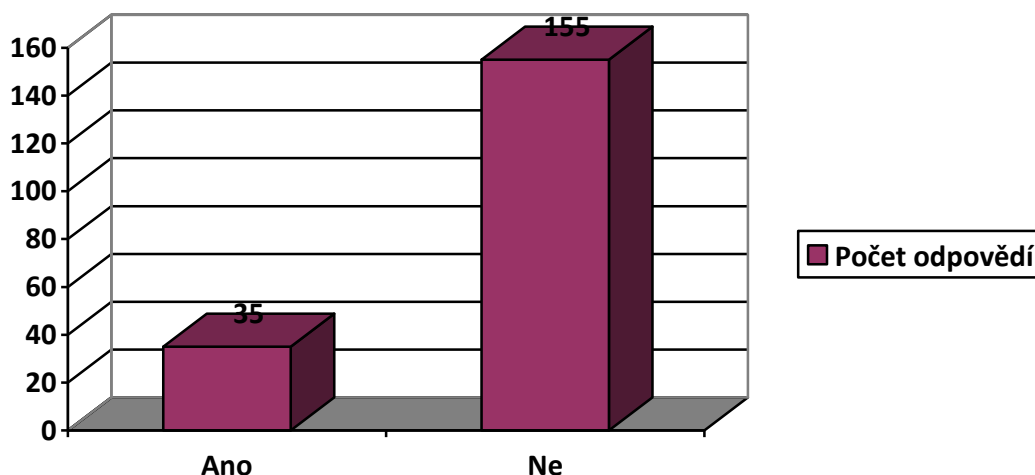
Všechny předchozí otázky v souhrnu odpovídají na stanovenou hypotézu H2: Adolescenti znají Václava Havla pouze tak, jak ho prezentují média. Hypotéza je potvrzena. Média vyzdvihují převážně pozitiva bývalého prezidenta, to potvrdila otázka číslo 1 a 2. Většina respondentů si nepřipouští jakýkoliv negativní vliv, který Václav Havel

⁵³ Proč by se NATO mělo otevřít střední Evropě. HAVEL, Václav. [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: http://vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=clanky&val=48_clanky.html&typ=HTML

měl na českou společnost. Naopak, když se objevilo tvrzení a fotografie, které spojovali Havla s Reinhardem Heydrich, většina respondentů tomuto sdělení z médií věří. Média měla značnou převahu i v otázkách, které se ptaly na to, odkud adolescenti informace získávají.

Otázka číslo 11: Považujete Václava Havla za největší osobnost českých dějin?

Graf 13 Václav Havel největší osobnost českých dějin

Zdroj: Vlastní výzkum.

Poslední otázka týkající se Václava Havla se kompletně ptá na subjektivní názor, zda ho respondenti považují za největší osobnost českých dějin. Odpovědi na tuto otázku odpovídají na stanovenou hypotézu H1: Adolescenti považují Václava Havla za největší osobnost českých dějin. Podle dosažených výsledků je tato hypotéza vyvrácena. 87 % respondentů nepovažuje Václava Havla na největší osobnost českých dějin. Čím je způsobeno nízké hodnocení Havla nelze přesně určit. Ale je pravděpodobné, že takovýto výzkum přinese naprosto odlišné výsledky za deset či dvacet let. Mladá generace vybírá intuitivně jako nejdůležitější osobnost v českých dějinách pravděpodobně takovou osobnost, která je vzorem a ukazuje cestu národu.

Závěr

Každý člověk je od narození na pomezí svobody a manipulace. Stoprocentní svoboda neexistuje. Už od dětství je třeba vybrat správně, jak se nechat médii ovlivňovat. Jedině tak člověk může dozrát ve schopného a samostatného jedince. Velký význam přebírá právě rodina a škola. Elektronická i tištěná média jsou součástí života každého jedince a ovlivňují komunikační chování každého.

Další vývoj médií je závislý na etickém přístupu k informacím a jejich zveřejňování a na touze lidí po skutečných a pravdivých informacích. Nelze upřít médiím, že mají tu moc zmanipulovat veřejné mínění i historický odkaz osobností.

Mladí lidé se v průběhu let mění, mění se způsob trávení volného času, mění se hodnotové orientace, počítačová gramotnost, vzdělání a celkově sociální kulturní úroveň. Tvoří si svoje postoje i k osobnostem našich dějin.

Zájmem této práce byl Václav Havel a je důležitá osobnost českých dějin. Tento člověk vystupoval jako postava sametové revoluce a stal následně českým prezidentem, který se pozitivně proslavil převážně svou mezinárodní politikou. Média ho zobrazovala určitým způsobem, který většina mladých přejímá podle provedeného výzkumu.

Praktická část byla zaměřena na kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření. Cílovou skupinou byly studenti středních škol ve věku 16-19 let, které jsou v období vývoje člověka, které je nazýváno adolescencí. Celý výzkum byl zaměřen na vliv médií na smýšlení mladých lidí o postavě Václava Havla. Pro tento výzkum byly stanoveny dvě základní hypotézy:

H1: Adolescenti považují Václava Havla za největší osobnost českých dějin. Tato hypotéza byla vyvrácena. Výzkumný vzorek adolescentů nepovažuje Václava Havla za největší osobnost českých dějin (celkem 83 % dotázaných).

H2: Adolescenti znají Václava Havla pouze tak, jak ho prezentují média. Tato hypotéza byla potvrzena. Vyhodnocením všech otázek jsem došla k závěru, že mladí lidé znají jen informace, které jim jsou médii prezentovány. Pouze ve výjimečných případech si zjišťují další podstatné informace, aby jim osvětlily realitu.

Důvěry v informace poskytované médii, které jsou spojené i s politikou, je u české mládeže celkem vysoká.

Touto prací se bohužel nedá obsáhnout celý problém vlivu médií na určitou skupinu lidí, natož pak probrat kompletně psychologii davu. Přesto tato práce obsahuje co nejpřesnější informace z odborné literatury a aplikovaného výzkumu na skupině adolescentů.

Seznam použité literatury

Knihy

- [1] BON, Gustave Le, Z franc. přel. L. K. Hofman a Z. ULLRICH a Graf. úprava Michal ŠIML. *Psychologie davu*. 3. vyd. Praha: Kra, 1994. ISBN 978-809-0152-786.
- [2] ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 655 s. ISBN 978-807-3672-737.
- [3] CHOMSKY, Noam a David BARSAMIAN. *Tajnosti, lži a demokracie: interview s Davidem Barsamianem*. V Olomouci: Votobia, 1999. ISBN 80-719-8357-8.
- [4] CHOMSKY, Noam. *Media control: the spectacular achievements of propaganda*. 1st ed. New York: Seven Stories Press, c1997, 58 p. ISBN 18-883-6349-5.
- [5] KEANE, John. *Václav Havel: Politická tragédie v šesti dějstvích*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 1999, 428 s. ISBN 80-720-7308-7.
- [6] LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. 344 s. ISBN 80-247-1284-9.
- [7] MCLUHAN, Herbert Marshall. *Člověk, média a elektronická kultura: výběr z díla*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000, 415 s. ISBN 80-721-7128-3.
- [8] MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Vyd. 1. Překlad Miloš Calda. Praha: Odeon, 1991, 348 s. Eseje (Odeon), sv. 4. ISBN 80-207-0296-2.
- [9] NĚMEC, J.: Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času pro doplňující pedagogické studium, 2002, 119 s. ISBN 80-731-5012-3.
- [10] ONG, Walter J. *Technologizace slova: mluvená a psaná řeč*. Vyd. české 1. Překlad Petr Fantys. Praha: Karolinum, 2006, 236 s. ISBN 80-246-1124-4.
- [11] PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 4.vyd. Praha: Portál, 2008, 221 s. ISBN 978-80-7367-423-6.
- [12] POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: Veřejná komunikace ve věku zábavy*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1999, 190 s. ISBN 80-204-0747-2.

- [13] REZEK, Petr. *Filosofie a politika kýče*. 1. vyd. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1991, 107 p. ISBN 80-852-4104-8.
- [14] SAK, Petr. *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007, 290 s. ISBN 978-80-7367-230-0.
- [15] VÁGNER, Ivan. Sborník: *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000, 151 s. ISBN 80-722-0085-2.
- [16] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 80-246-2153-3.

Webové stránky

- [1] AHORN, J. Svět kolem nás: Pravda o Václavu Havlovi. [online]. 18.11.2013 [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.svetkolemna.info/novinky/domaci/395-pravda-o-vaclavu-havlovi>
- [2] Václav havel. [online]. [cit. 2014-04-17]. Dostupné z: <http://www.vaclavhavel.cz/index.php?sec=1&id=1>
- [3] Havel byl jen poslušná loutka: Rozhovor s M. Polreichem. *Svět kolem nás* [online]. 3.10.2013 [cit. 2014-04-07]. Dostupné z: <http://www.svetkolemna.info/novinky/kontroverzni-realita/206-havel-byl-jen-poslusna-loutka-listopad-89-byl-pripraveny-rika-diplomat-a-rozvedcik-polreich>
- [4] ABZ Slovník cizích slov. [online]. [cit. 2014-04-16]. Dostupné z: http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?typ_hledani=prefix&cizi_slovo=infosf%E9ra
- [5] Výzkumné otázky a hypotézy. [online]. [cit. 2014-04-18]. Dostupné z: <http://vyzkumy.knihovna.cz/ucebnice/vyzkumne-otazky-hypotezy>
- [6] Vliv masových médií: Umí vytvořit válku, prezidenta i vlastní realitu. [online]. 23. leden 2013 [cit. 2014-04-20]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/ucinky-masovych-medii-0uv-/veda.aspx?c=A130114_162701_veda_pka
- [7] Proč by se NATO mělo otevřít střední Evropě. HAVEL, Václav. [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: http://vaclavhavel.cz/showtrans.php?cat=clanky&val=48_clanky.html&typ=HTML

[8] JIRÁK, Jan. Média a politika. [online]. [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/556/MEDIA-A-POLITIKA.html/>

Seznam grafů a tabulek

Graf 1: Struktura respondentů podle pohlaví.....	30
Graf 2: Struktura respondentů podle bydliště	31
Graf 3: Pozitivní vliv Václava Havla na českou společnost.....	32
Graf 4: Negativní vliv Václava Havla na českou společnost.....	33
Graf 5: Názor na fotografie s Reinhardem Heydrichem.....	35
Graf 6: Záměr za fungování ve funkci prezidenta	36
Graf 7: Nejčastější zdroj informací.....	38
Graf 8: Kde se respondenti o výroku dozvěděli	39
Graf 9: Kde se respondenti o výroku dozvěděli	40
Graf 10: Kde se respondenti o výroku dozvěděli	41
Graf 11: Byl Václav Havel pro vstup do NATO	42
Graf 12: Požadoval Václav Havel rozpuštění NATO.....	43
Graf 13: Václav Havel největší osobnost českých dějin.....	44
Tabulka 1: Jednotlivé typy dostupných prostředků masové komunikace	12
Tabulka 2: Vývojová období člověka	16
Tabulka 3: Rozdělení respondentů podle věku.....	31
Tabulka 4: Souhlasy s uvedenými výroky	37

Seznam příloh

Příloha A: **Dotazník**

Příloha A

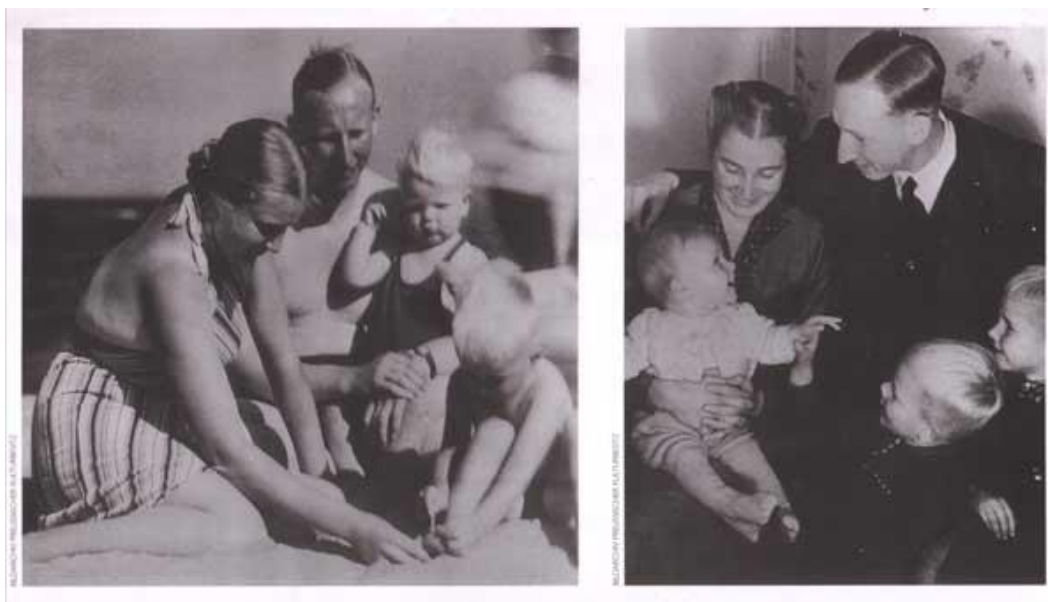
Dotazník

Zdroj: Vlastní zpracování

Univerzita Karlova v Praze, HTF – dotazníkový průzkum 14. 3. 2014

Prosím zakroužkujte nebo doplňte odpovědi v následných otázkách podle nápovědy. Otázky můžete přeskakovat, ale odpovězte, prosím, na všechny.

- 1) Jakým způsobem pozitivně ovlivnil Václav Havel vývoj české společnosti?
- 2) Jakým způsobem negativně ovlivnil Václav Havel vývoj české společnosti?
- 3) Co si myslíte o tom, že by mohla existovat fotografie VH jako dítěte, na které sedí Reinharda Heydricha na klíně (ilustrační foto viz níže)?

4) Jakou známku dáte Václavu Havlovi za jeho působení ve funkci prezidenta? A proč byste tuto známku dal/a ? Známkuje jako ve škole od 1 do 5.

a) 1.....

b) 2.....

c) 3.....

d) 4.....

e) 5.....

5) Zakroužkujte výroky, se kterými souhlasíte?

- a) Václav Havel je nejmorálnější osobnost v moderních českých dějinách
- b) Václav Havel je nejznámější Čech v zahraničí. Jeho zásluhou si nás v zahraničí váží
- c) Václav Havel přinesl Čechům svobodu a demokracii
- d) Václav Havel byl mimořádně nemorální člověk (když umírala jeho manželka Olga, rozvíjel vztah s milenkou)
- e) Václav Havel je jeden z největších umělců 20. století
- f) Václav Havel je odpovědný za rozkradení a vytunelování národního majetku

6) U předchozích výroků, se kterými souhlasíte, připište, kde jste je získal?

- a) rodina
- b) škola
- c) kamarádi
- d) TV a rozhlas
- e) internet

7) Jakou známku dáte Václavu Havlovi za jeho působení ve funkci prezidenta? A proč byste tuto známku dal/a ? Známkujte jako ve škole od 1 do 5.

f) 1.....

g) 2.....

h) 3.....

i) 4.....

j) 5.....

8) Zakroužkujte výroky, se kterými souhlasíte?

- a) Václav Havel je nejmorálnější osobnost v moderních českých dějinách
- b) Václav Havel je nejznámější Čech v zahraničí. Jeho zásluhou si nás v zahraničí váží
- c) Václav Havel přinesl Čechům svobodu a demokracii
- d) Václav Havel byl mimořádně nemorální člověk (když umírala jeho manželka Olga, rozvíjel vztah s milenkou)
- e) Václav Havel je jeden z největších umělců 20. století
- f) Václav Havel je odpovědný za rozkradení a vytunelování národního majetku

9) U předchozích výroků, se kterými souhlasíte, připište, kde jste je získal?

- a) rodina
- b) škola
- c) kamarádi
- d) TV a rozhlas
- e) internet

10) Které z níže uvedených vět jsou výroky Václava Havla? Pokud jste větu zakroužkovali, vyjádřete se, kde jste se to dozvěděli?

a) „Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávisť“

.....

b) „Humanitární bombardování“

.....

c) „Myslím si, že by se sem nikdo z odsunutých neměl vracet, ale myslím si, že jsme povinni se Němcům, kteří byli odsunuti po druhé světové válce, omluvit“

.....

11) Byl Václav Havel pro vstup Československa do NATO?

12) Požadoval Václav Havel rozpuštění NATO?

13) Považujete Václava Havla za největší osobnost českých dějin?

a) Ano

b) Ne

14) Kolik Vám je let?

15) Jste žena nebo muž?

a) Žena

b) Muž

16) Velikost místa, ve kterém bydlíte?

- a) nad 1 milión obyvatel
- b) nad 300 tisíc obyvatel
- c) nad 100 tisíc obyvatel
- d) nad 3 tisíce obyvatel
- e) do 3 tisíc obyvatel